

DN Debatt. ”Ett av tre dödfödda barn skulle ha kunnat räddas”

PUBLICERAD 2011-07-16

Expert på dödfödda barn: Med förebyggande insatser kan många framtida dödsfall förhindras. Nu måste regeringen och Socialstyrelsen ta sitt ansvar och agera.

De 450 barn som varje år mister livet under graviditeten dör inte under några mystiska omständigheter. Vanliga orsaker är infektioner och att fostret inte får tillräckligt med näring från moderkakan. Med forskning, utbildning, kvalitetssäkring och andra förebyggande insatser är det möjligt att rädda en tredjedel av de dödfödda barnen. Många får höra att det är normalt att fosterrörelserna minskar mot slutet av graviditeten. Det är en myt som kan fördröja en undersökning. Det är smärtsamt att möta föräldrars sorg och veta att om någon reagerat snabbare hade de kanske i stället fått möta sin babys leende, skriver professor Ingela Rådestad.

Svensk mödrahälsovård lyfts ofta fram som en framgångssaga i internationella sammanhang. Genom hälsokontroller och förebyggande åtgärder minskade andelen dödfödda barn dramatiskt från 1940-talet, då omkring 30 barn per 1 000 föddes döda, till i dag då motsvarande siffror är fyra per 1 000 födda. De senaste 20 åren har dock andelen dödfödda barn inte minskat, trots att en tredjedel av dödsorsakerna kan knytas till faktorer som kan förebyggas hos den gravida kvinnan eller mödra- och förlossningsvården. Det betyder att vi kan minska dessa siffror om vi vill.

Nyligen publicerade den erkända tidskriften The Lancet en artikelserie med budskapet: osynliggörandet av de tre miljoner barn som dör i slutet av graviditeten varje år, måste upphöra. Förenta Nationerna, regeringar runt om i världen och hälso- och sjukvården uppmanas till handling för att minska denna barnadöd. Vad som bör göras i respektive land skiljer sig åt. I låg- och medelinkomstländer där andelen barn som dör ligger i nivå med de siffror vi hade i Sverige för 100 år sedan, är utbyggnad av mödrahälsovård och möjlighet till förlossningsvård viktiga åtgärder.

I ett rikt land som Sverige är det också möjligt att minska andelen barn som dör. Barnen dör inte av några mystiska omständigheter. Vanliga orsaker är att moderkakan inte ger tillräckligt med näring eller infektioner. Vi borde utreda orsaken och händelsen vid varje barns död i en så kallad audit, där en expertpanel med specialitläkare och barnmorskor kan identifiera förbättringsmöjligheter i vården. Regeringen borde ge Socialstyrelsen i uppdrag att genomföra en audit för att identifiera de dödsfall som hade varit möjliga att undvika och säkerställa att lärdomar från dem återkopplas till vården för att förebygga framtida dödsfall.

Spädbarnsfonden som är en organisation för föräldrar som mist barn, har genomfört en undersökning via internet. 614 mammor vars barn dog i slutet av graviditeten besvarade frågan: ”Hade du någon misstanke om att ditt barn kunde må dåligt innan

du fick besked om att ditt barn dött”. Hela 64 procent (392 av 614 mammor) hade haft en föräning om att barnet kunde må dåligt. Av dem var det 70 procent (274 mammor) som kontaktade sjukvården och fick komma för en undersökning, där man konstaterade att barnet dött. Åtta procent; 30 mammor som kontaktade sjukvården för att de var oroliga, fick lugnande besked via telefon och de fick aldrig någon undersökning av barnet. Av dem som misstänkte att något kunde vara fel, var det 22 procent (88 mammor) som inte kontaktade sjukvården direkt, de väntade med att berätta om sina farhågor till nästa ordinarie kontroll. Anledningen till att de väntade var att de trodde att symtomen de hade var normala och de ville inte verka ”för” oroliga. De symptom som gjort dem oroliga var minskade fosterrörelser. En mamma skrev så här:

”Hade ju känt mindre rörelser, men alla tutade ju i en att det var fullkomligt normalt, även barnmorskan.”

En annan mamma skrev så här:

”14 dagar innan påpekade jag för min barnmorska att fosterrörelserna hade minskat och blivit svagare men det viftade hon bort med att det fanns mindre plats att röra sig.”

Det finns en spridd myt om att fosterrörelserna minskar mot slutet av graviditeten för att utrymmet minskar. Många får höra det både från omgivningen och från vårdpersonal. Det finns dock inget vetenskapligt stöd för att frekvensen minskar men rörelserna kan kännas annorlunda. Det finns studier som visar ett samband mellan minskat antal fosterrörelser och barn som dör före födelsen. Resultatet från Spädbarnsfondens studie indikerar att minskat antal fosterrörelser normaliseras och det kan fördröja en undersökning av barnet.

Genom massiv information till nyblivna föräldrar i början av 1990-talet om att små barn ska sova på rygg och inte mage, sjönk antalet barn som dog i plötslig spädbarnsdöd dramatiskt från drygt 140 barn till i dag 14 barn per år. Det är dags att ge föräldrar till de ofödda barnen samma chans att skydda sina barn. Vi måste avliva myten om minskade fosterrörelser och satsa på forskning som ger bättre möjligheter att identifiera ofödda barn som är under risk för att dö. Om moderkakan sviktar får barnet mindre näring och det resulterar i färre rörelser. Vi behöver veta mera om intensitet och om frekvens av fosterrörelser för att förstå dess betydelse för det ofödda barnets hälsa och vi behöver undersöka olika former av egenvård som kan hjälpa en gravid kvinna att förstå när barnets rörelser avviker från det normala. Ofödda barn har rätt till en undersökning när det finns tecken på att näringstillförseln inte fungerar som den ska.

Statistiskt finns det flera faktorer som har samband med barns död i slutet av graviditeten, exempelvis diabetes, högt blodtryck, förstföderska, gravida över 35 år och yngre än 19 år, gravida som är födda utanför Norden, överburenhet, övervikt, fetma, rökning, snusning, alkohol, droger, socioekonomi, tidigare dött barn eller barn som fötts litet för tiden.

Det betyder inte att dessa faktorer i det enskilda fallet är orsaken till barnets död eller att de alltid kan förebyggas. Ett nationellt center med

tvärprofessionell kompetens skulle kunna samla information om alla dödsfall som sker före under och strax efter födelsen. Forskning, utbildning, regelbundna audits och kvalitetssäkring av vården skulle åter göra Sverige till ett föregångsland för en god mödrahälsovård och andelen barn som dör skulle minska.

Spädbarnsfonden erbjuder stöd till föräldrar i sorg. I varje samtalsgrupp jag handleder för föräldrar som mist barn är det alltid någras berättelser som väcker frågor om inte deras barns död hade kunnat förhindras. Det är smärtsamt att möta föräldrars sorg och veta att om någon reagerat lite snabbare eller om någon tagit ett mer samlat grepp över deras graviditet kanske de istället hade fått möta sin babys leende. Varje förälder önskar sitt barn de bästa förutsättningar både före och efter födelsen, i Sverige har vi förutsättningar att ge dem optimala chanser att få ett levande friskt barn.

Ingela Rådestad

ordförande Spädbarnsfonden

professor Sophiahemmet Högskola